

vhodih je prepovedano brez izjemka. Take loputnice se morajo, kjer obstoje, odstraniti, če je le mogoče.

§. 25. *Tla, podzemeljska stanišča in delavnice, jarki za zrak, vzdiranje v obok (obokanje) pritličja.*

V vseh staniščih pri tléh se morajo pri poslopih, ki se na novo stavijo, tla položiti najmanj 32 cm. više, nego je zunanji cestni nivel, ki je že določen, ali se ima še le določiti. (§. 22.)

Stanišča pod tem nivelom se smejo dopustiti samo pod tem pogojem, ako so se naredila popolnoma suha, svetla in zračna.

Gosposka ima pravico, gledé na namen ali lego poslopja iz ozirov varnosti ognja ukazati, da se pritlični prostori obokajo, kar se ima tudi storiti v drvarnicah in ogelnjakih, ki se nahajajo v staniščnih poslopih.

Podzemeljske delavnice se smejo le takrat dopustiti, če notranja visokost stropa leži najmanj 1 m. nad zunanjim cestnim nivelom, in se je za to skrbelo, da pride vanje zadosti svetlobe in zraka.

Da se smejo narejati jarki za zrak, v to mora posebno dovoliti gosposka.

§. 26. *Tla v kuhinjah, vhodi iz kuhinj v hleve.*

Tla v kuhinjah morajo pod ognjiščem in pri odprtem ognju na ognjišču ognja varno obložena biti okoli ognjišča najmanj 13 dm., in pri železnih (prihranivnih) ognjiščih najmanj 7 dm.

Vhodi ali duški (line) iz kuhinje v hleve ali druga gospodarstvena poslopja so vsakako prepovedani.

§. 27. *Stopnice.*

Pri vsakem novem poslopi mora brez ovire mogoče biti, iz podstrešja in iz vseh stanišč priti po ognja varnih stopnicah k hišnemu vходу (na plano) pa tudi v klet, in vsako stanišče mora dobiti ognja varen prihod k nezgorljivim stopnicam.

Gosposka utegne po namembi ali raztezi poslopja ukazati, da se naredé vsaj ene nezgorljive stranske stopnice ali pa še več.

Glavne stopnice morajo najmanj 13 dm. v svetlem meriti in na prostih mestih trden in najmanj 1 m. visok držaj (ograj) iz ognja varne snove imeti.

Stopinje ne smejo biti pod 26 cm. široke in ne čez 18. cm. visoke.

Pri sukajočih se glavnih stopnicah morajo stopnice najmanj 26 cm. široke biti, računši v daljavi od 64 cm. od stopničnega zida.

Stopnice, ki imajo zgoraj in spodaj obok, smejo imeti lesene stopnje. (§. 72.)

§. 28. *Svetloba stopnic od zgoraj.*

Če se razsvetlujejo stopnice ali drugi prostori od zgoraj po oknih iz stekla (glaža), morajo taka steklena okna ležati na vseh straneh na trdem zidovji, rebra morajo biti popolnoma iz železa narejena ter ne smejo biti v nobeni ognja nevarni zvezi s podstrešnimi tlami in sosednimi poslopi.

§. 29. *Mostovži.*

Mostovži, akoravno niso edina, vendar pa pravilna zveza med stanišči in glavnimi stopnicami, morajo biti skozi in skozi ognja varni in najmanj 13 dm. široki.

Prehodi (ganki), ki se zunaj poslopja držé in so samo stranske zveze, se smejo sestaviti z leseno oblogo. Oni se morajo vendar zavarovati z ograjo, ki je najmanj 1 m. visoka, morajo sloneti na ognja varnih podpornikih ter se utegnejo opaziti s steklenimi stenami.

Če taki prehodi stojé pod hišno streho, se morajo zvezni trami in zaseki, ki ven molé, spodej opaziti in se ometati s štukaturo. (§. 72.)

§. 30. *Dvorišča (dvori).*

Kedar se zidajo nove hiše, se morajo napraviti prostorna dvorišča, kakor to zahtevajo zdravstveni in ognjo-policijski oziri.

§. 31. *Hišni vodnjaki (štirne).*

Vsak hišni posestnik mora vodnjak, če ga ima, stanovitno pokriti, ali ga mora obdati s trdnim oklepom, ki je najmanj 8 dm. visok.

§. 32. *Sestava stropa (podstrešje), plafond.*

Gospodarju je prosto dano, izvoliti si vsakovrstno sestavo stropa, da se le sklada s tirjatvami varnosti ognja in stavbene trdnosti.

Tudi nad pritličjem, po tem nad najvišim nadstropjem se smejo napravljati tramni ali poprečni stropi, samo da se morajo ne le po sipi, ki se na-nje nasuje, popolnoma osamiti od blazininega lesovja, ampak tudi tla v najvišem nadstropju ognja varno pokriti in tako močna napraviti, da jih ne premaga podrtje strehe, katero se utegne pripetiti v požaru.

Tej zahtevi primerna morajo biti tudi že obstoječa poslopja. Brez pogoja je prepovedano, rabiti zvezne trame strešnega stola za sestavo stropa.

Še posebno so pa prepovedani pri cerkvah vsi oboki na videz, ki se stikajo s streho, ali takošni stropi iz platnic.

Ako se gosposki potrebno zdi napraviti nakladne skušnje, da se na gotovo postavi nosilnost večih ali na posebni način sestavljenih stropov, naj ona to tedaj, ko daje stavbeno privolitev, določi in naj izreče, kako se ima skušnja zvršiti in katera teža nakladati. Stroške za take nakladne skušnje nosi gospodar.

§. 33. *Stropi v hlevih in svislih, duški (luknje za prezračenje).*

Hlevi, svisli in magacini morajo dobiti zgoraj in spodaj ognja varen strop. Hlevi za konje, goveda in ovce se morajo narediti najmanj 25 dm. visoki ter morajo imeti zadosti lukenj za prezračenje, ter se imajo tako vrediti, da se dá gnojnica popolnoma odpeljavati.

Duški se morajo v hlevih tako napraviti, da smrad ne dela nobene nadlege stanovanjem, tudi se imajo napraviti odtoki (otočne grape), in kjer mimo gredó ulični kanali, naj se stekajo v poglobitni ulični kanal, sicer pa v gnojno jamo (§§. 72., 79.); vsakako pa morajo tako narejeni biti, da se gnojnica ne more vcejati v tla ali v zidovje.

(S tem končamo za letos razglas stavbene postave, katero nadaljujemo prihodnje leto.)

Politične stvari.

Ozir na državni zbor Dunajski.

Govor poslanca Hermana

v zbornici poslancev pri razpravi o državnem proračunu za leto 1876.

(Konec.)

(Ko je predsednik zbornice ugovarjal govorniku, da ustava ni „Dunajska ustava“, ampak da je ustava Avstrijska, nadaljuje poslanec Herman svoj govor tako-le:) Gospoda moja! bolešno je za rodoljuba, odkrivati rane domovine svoje, a ravno iz domoljubja mi izvira opravičenje in moralna dolžnost, odkriti to zlò in po njega izpoznanji iskati poti do poboljšanja. Mene v to ne naganja nikakov sovražen občutek do države ali katere koli si

bodi stranke; vsaj smo več ali manj vsi zadolženi, da je prišlo tako, in poleg tega želimo vsi blagostanje skupne domovine.

A po drugi strani se ne more zahtevati od ljudstev, da bi molčeli in brez upora propadla; kajti tako se ne sme vladati in ljudstvene smejo in ne morejo puščati, da bi se tako ravnalo z njimi. Avstrijske dežele so stareje nego država in dinastija; one same so države a ne province, ne smejo se odpovedati svoji samostojnosti in ko bi država ne mogla obstajati brez vničevanja te samostojnosti, ne bi imela pravice do obstanka.

Meje med tem, kaj gre državi in kaj deželam, so zato, ker so enostranske in samovoljno določene, nepravične in vrhu tega negotove ter predmet večnih bojov. Da se država ohrani v svoji prilasteni si oblasti, je centralizovana država prisiljena, eno za drugo izigravati in enega proti drugemu vzbujati, da si tako obdrži vse podjarmljeno. Centralizovana država mora biti stranka, in je tudi le stranka, dela stranke in ostriše bolj strankarska nasprotja. Ona dela centraliste in federaliste, prijatelje in sovražnike ustave in borba zoper duhovstvo je nje delo. (Dobro! dobro! na desni.) Namesti da bi složno delali za blagostanje domovine, razhajamo se v sovraštvu in nasprotni škodoželjnosti. O boji in prepiru, o zmagah in izgubah in o nasprotnem zmehčevanju in vničevanju vedno bremo in govorimo. Čemu ta neprejenljivi vojskini hrup? Nismo li vsi sinovi ene in iste države, ne živimo li vsi pod eno streho? Za vsem nemirom, v katerem živimo, tiči centralistična država. Tako se vzdignejo v temni noči tovariši enega taborišča, ko jih spravi kak zvijačnejš na noge, in misle se za sovražnike, bijejo drug po drugem, dokler se v svitu dneva zopet ne izpoznajo ter kot prijatelji objamejo, onega presneteža preklinjajoč. Centralizem je oni sovražni presnetež. On ne trpi nobene druge samostojnosti in delavnosti, in namesti da bi ga njegova notranja razpadenost pripeljala do treznosti in zbranosti, razdira birokratična, centralistična država v svoji gospodoželjnosti in svojem samoljubji najstarejši in najsolidnejši organizem katoliške cerkve, proti kateri privleče zmirom novih postav, da bi dajal v spone vzvišeno, od Boga poslano.

Centralistična država ni nikomu prijazna in nima skoraj nobenega prijatelja. Gledite! Čeha, Poljaka, Rusinov najbolji del, Slovaka, Saksonca, Rumunca, Srba, Slovenca in Tirolca, katoličana, konservativca, episkopat, pravega plemstva cvet in pa kmeta: vse gleda centralizovana država s pisanim očesom. Vse ali zameta, ali se bojuje z njimi, ali jih v nemar pušča. Renegati pa iz vseh stanov, vseh ver in vseh narodnosti, to so njeno veselje, nje prijatelji, nje podpore, kajti sama je postala renegat, odpadla od svoje misije in svojih tradicij in od nraavnih principov. (Dobro! dobro! na desni.)

In osobito Slovan v Avstriji ni videl niti enega srečnega dneva, njegovi vzdihli ne ganejo srca centralizovane države in njegove tožbe razdonevajo v zaduhli kleti uprave. — Centralizovana država mora vse nivalirati, vse uniformirati, po eni strani mora nacionalizovati, po drugi zatirati narodnost. Skoz vse državno delovanje vleče se kakor rudeča nit sovražnost do Slovanov, a pri tem je nič ne skrbi, da postaja stanje Nemcem v Avstriji težavnejše, kolikor bolj se odriva slovanski živelj. (Dobro! dobro! na desni.)

Vsaj vendar nikakor ne more biti naloga državi, ropati pravice dežel, cerkev stiskati in moriti narodnosti; al po svoji sistemi je k temu tako rekoč prisiljena in je v to zavezana. Centralizovana

država je postala predrzna zato, ker je stranka in je dala slovó dostojnosti. V znotranji in unanji politiki jej dopada le to, kar je čudno, napačno in na poskok, ter dela korake, katere prepoveduje skrb za lastno ohranitev in spoštovanje do same sebe. Ravnati se je začela „po modi“, sprejela je liberalno modo, da bi jo vsilila vsem ljudstvom; a ljudstva hočejo ostati pri svoji solidni stari modi, ne morejo in nočejo sprejeti nove državne mode, ki jim je prefrivolna, preveč nespodobna, dušno preplitva in nraavno zanikerna.

Centralizovana država je dandanes absolutno konservativna, katoliška, protipruska, protimagjarska do ekstrema in spravi prijazna, a kakor bi trenil, promeni zopet svoj značaj; al ljudstva so prestara, presna in preokorna, da bi mogla tako skakati, kakor se v državi skače zdaj iz enega nasprotja v drugo. (Veselosť na desni.) Centralizovana država je in mora vedno biti v nasprotju z vsemi svojimi deli, katerim vedno ostane protivna. Centralizovana država se je proglasila za vsemogočno, a je neomogla na vse strani. Ker čuti svojo slabost in krivico, upada jej sleherni srčnost, ustraši se sleherne kritike svojih dejanj in rokonači z najslabšimi pripomočki in ljudmi in najbolj slaboglasnimi osobami; to pa jo sili, vedno uho nastavlja, kaj pravijo tuje države, in svojo politiko ravnati bolj po zahtevanju tujih dežel, nego svojih ljudstev. (Klici: čujte! Veselosť.)

Centralizovana država, ker je zidana na krivico, delati mora krivico, kameni jej srce in duh tako, da zapade oni kazni, katero izgovarja gospod v sv. pismu, rekoč: „Jaz bodem mogočnejše kaznoval, da bodo pravico imeli za krivico, krivico pa za pravico.“ Celo poslopje poka, kajti manjka mu temelja pravičnosti.

Centralizovana država demoralizuje sebe in demoralizira druge. Ona kvari vse interese, materijelne in moralične, in se katali po viseči planoti čedalje bolj navzdol, dokler ne pride do popolne razruščenosti, politične, nraavne in gospodarske, kjer se že tudi k sreči nahajamo. Vsa naša politična, moralična in gospodarstvena propast izvira le iz vladine sisteme, iz centralizma, in tú naj se izruje zlo s kórenom. Centralizovana država je nezmožna, umevati samo sebe in svojo dolžnost proti ljudstvom, ona razjeda sama sebe, in skrajni čas je, da se jej zakliče „stoj!“ ter bi jo obrnil kdo na moralična pota. Kraljevinam in deželam je dolžnost, da jej odpró oči.

Gospoda moja! Zlò je veliko in se ne daje, kakor meni upravne reforme odbor, odstraniti z razpostavljenimi političnimi komisarji, ampak le, ako se popolnoma promeni lice njeno. Stanje je ostudno, nestrpljivo, a ne more se promeniti, niti po deželnih zbora, kajti upravna reforma je sedaj v rokah državnega zbora, niti po državnem zboru, kajti upravna reforma zahteva promembe občinskih in še mnogo drugih postav, katere so napravili deželni zbori. Sicer pak ne gre samo za reformo nižje politične upravne službe.

Ali tedaj ni nikake pomoči iz te zmešnjave? Ali ga ni sredstva, da bi se dežele z državo in stranke pa med seboj porazumele, da bi vsaka vedela, doklej sme sezati, in prišle do preprostega, nraavnega stanja in do redú, ki bi mogel trajati vse prihodnje čase? Da! da! dobí se takošna pot. Ako bi se nastopila ta pot, kar v enem hipu bi se pokazale vse stvari v drugačni podobi, in ta pot se zove samovlada, samouprava kraljevin in dežel Avstrijskih, razdelitev dela med državo in dežele. Dežele in narodi sami morajo vzeti v roke svojo osodo.

Država tudi pri svoji najboljši volji, osobito po ustavnem poti, ne more administrovati toliko različnih dežel, a to tudi ni njen nalog. Njen nalog je varstvo

in najviše nadzorstvo njenih delov in obravnavanje onih velikih državnih opravil, katera so splošna po vseh kraljevinah in deželah, ali pa takih, katerih splošno obravnavanje je ležeče v njihovih interesih in željah. Zunanje zadeve, vojništvo in s tem združene finance, kupčijske zadeve, namreč: kupčijsko, pomorsko in menjiško pravo, mera in vaga, varstvo mark in banke listnice, potem indirektni davki, monopoli, negalijske kolekije in pristojbine, denarstvo, glavna sredstva za komunikacijo, kakor pošta, telegraf, železnice in brodstvo, dalje določba vojne sisteme, državni dolgovi, državno mestjanstvo, državni proračuni in državnih računov sklep: to le more biti nalog celi oziroma polovici države, in s tem ima opraviti dovolj. Državna temeljna postava od 20. oktobra državi niti toliko posla ni izročila.

Omejena na te naloge stala bi država, kakor mora biti, vzvišena nad vsemi strankami in zunaj notranjih političnih ter osobito še cerkvenih in narodnih vprašanj. Z omejenjem države na te naloge bile bi kraljevine in dežele Avstrijske obvarovane večnih nemirov in potresov, ki so nasledek vsake promene državne sisteme; tudi bi se Dunajskemu judovskemu časnikarstvu stopilo krepko na noge ter bi se mu vzela moč, prekucovati vlade in šuntati ljudstva.

Politična uprava od konca do kraja, pravnice stvari uk in bogočastje, deželno-gospodarstvene in deželno denarstvene stvari niso državne zadeve; to so notranje zadeve dežel. V njih je bistvo in pridevek deželne samouprave in deželne samostojnosti v državi; brez tega se nikakor ne more misliti samouprava in samovlada deželna. Dežele opravljajo te zadeve po nekoliko že zdaj, in tedaj se suče vse zgolj okoli tega, da bi zadobile popolno prostost, in da bi, če tudi iz dobrega namena, država v prihodnje opustila vsakako overajoče vtikanje v to, kar je deželnega.

Dežele imajo kot državne družine pravico, živeti po svoje in vse uravnati po svojih okoliščinah in potrebah; one tedaj ne morejo dopustiti, da bi se njih razmere zmirom le merile po frivolnem in blaziranem stališču prestolnega (Dunajskega) mesta; one ne morejo dovoljevati, da bi služile le samo za predmet izžemanja in bi jih poleg tega še zasramovalo in šuntalo državno središče. (Dobro! dobro! na desni.) Zahtevati morejo, da se ravna ž njimi, ozirajoč se na njihove namene, ne pa, da bi bile objekti Bog vedi kakošnih namér dinastične gospodoljublnosti in zmagolakovnosti.

Kako se dežele politično oskrbujejo, — kako organizujejo svoje gosposke, plačujejo svoje uradnike, — kako skrbé za svoj notranji mir in svojo varnost, — kako uréjajo svoje pravništvo in sodništvo, — kako se branijo odrtnikov, — kako se ženijo in možé, — kaj mislijo Jezuiti, ali molijo, — ali so katoliške ali brezverske, konservativne ali liberalne, nemške ali slovanske, — kako in koga volijo, — kako izrejajo svojo mladež, — kako skrbé za znanstva in umetelnost, — kako obdeljujejo svoja polja in kako se ribe lovijo ter preganjajo mrčesi (veselost na desni), — kako napravljajo ceste, uravnavajo svoje reke, — kako oskrbujejo svoje domače potrebe, kako razdeljujejo svoje davke in jih iztirjavajo: vse to ne briga države, o tem se ne damo iz Dunaja komandirati, to so notranje, to so družinske zadeve dežel; to obravnamo doma v svojih deželnih zborih, kjer se z nasprotnikom, ker smo mu bliže, mnogo lažje sporazumevamo; tu vidimo, da duhovenstvo vendar ni tako slabo, kakor ga kažejo iz stališča državnega; tu se vidi, da je Slovan tudi človek; tu se bode našlo več sramožljivosti in več praktičnega razuma znabiti še drugih opravil nego se trgati z Jezuiti in nunami in iz mesenih razlogov zakonsko pravico skruniti. (Veselost na desni.) Ni-li norost, takove

nježne zadeve, srčne zadeve dežel tirati pred sodnji stol države?

Po tem, kar se je povedalo, so deželni zbori s svojim dotičnim deželnim gospodom neomejeno izvrševali pravico postavodajstva v omenjenih notranjih zadevah in so pošiljali iz svoje srede poslance v državni zastop. Vsakemu deželnemu zboru stoji na strani samostojna, to je od Dunajskega ministerstva neodvisna, po deželnem gospodu postavljena, zato pa deželnemu zboru odgovorna edinostna deželna vlada, katere glavna najviša določila tudi podpisava. Pri skupnem vladanji ima vsaka dežela, in oziroma več enakih dežel skupaj enega zastopnika, ki ima glas v onem zboru in je ud skupnega ministerstva in državnega zastopništva ter za svoje poslance odgovoren, in ki posreduje občilo med deželnim vladarjem in deželno vlado.

Ta iz odsekov za omenjene deželne zadeve obstoječa deželna vlada prevzame opravke sedanje državne deželne vlade in opravke deželnega odbora. Vse njene predloge postav mora, predno pridejo v deželni zbor, potrditi deželni vladar. Ta deželna vlada je voditeljica deželnega zbora, izvršuje samostojno njegove sklepe in organizuje z deželnim zborom pod najvišo sankcijo deželne gosposke, katere bi bile deželno cesarske gosposke v deželi. Na dotične deželne zборе morale bi se tedaj adresovati vse predloge upravne reforme, država v tem oziru ne more storiti ničesa. To dokazuje, kako popolnoma prazen in jalov je dotični predlog odbora za upravne reforme. Upravni reformi nasproti je država ravno tako onemogla, kakor zlegu odrtije, katerega je nakopala deželam na glavo.

Kakor sodelujejo občine v izročnem delokrogu že zdaj za državne namene, tako bi delovala tudi ona avtonomna deželna občina razen oskrbovanja svojih omenjenih notranjih zadev, katere spadajo v njen samostojni delokrog, pri državnih nalogah v izročnem delokrogu.

Zaklad za vzdržanje take samovlade je že gotov, vsaj imajo dežele zdaj že vse cesarske vlade, katerih stroške one plačujejo, kajti vse, kar država potrosi v deželi, vzame iz deželnih denarjev, in kolikor od teh denarjev čez te stroške še ostane, to izroči državi; po takem gre tedaj le za to, da se vsa državna deželna vlada prevzame v upravo ožje države, to je, v deželsko.

Ako dežele zdaj plačujejo stroške dveh deželnih vlad, tedaj bodo iste stroške za samo eno vlado gotovo in še lažje nosile, in ker se deželni ostanki vedno pošiljajo državi, bi ti kakor dozda za njene potrebe služili, za kolikor pak bi si dežele vredile svojo upravo ceneje, to bi bil še njih dobiček.

Takošno deželno avtonomijo ima trojedna kraljevina (Hrvaška), katera se je precej pomirila, pa si tudi vidno pomaga, kar si je to avtonomijo priborila. Takošna avtonomna deželna uprava se je deželam Avstrijskim z ozirom na njihovo zgodovinsko prošlost in njihovo historično pravo zagotovila z nepreklicljivo državno temeljno postavo od 20. oktobra, in še vedno čakajo ljudstva, da bode rešila krona svojo ondi zastavljeno besedo.

Ona državna temeljna postava, o kateri se je posvetoval zbor odličnih in razsvetljenih domoljubov, kakoršnega prej še ni bilo in kakoršnega znabiti tudi več ne bode, — ona postava bila bi državi, oziroma skupnemu obravnavanju pridržala in pripoznala gotovo več zadev, ko bi to bila zahtevala natora države in ozir na združitev državnih nalog v drugih Evropskih državah.

Dandanes obstoječih 34 deželnih vlad bi se zmanjšalo na polovico; na njih mesto stopile bi edinostne in močne deželne vlade, katere bi krepko razvijale notranjo moč dežele, ter bi jo povzdignile do najvišega cvetú, ki se doseči dá. Oživljeni in okrepčani posamesni deli ojačili bi celoto. Skušale bi se druga pred drugo za prednost in bi obračale na lastno korist skušnje drugih. Lehko bi se popravilo, kar se je grešilo dosihmal. Namesti duhá morivne monotonijs bi se javila pri zanimivi združbi tolikih in tako različnih narodov vesela živahnost, s zadovoljnostjo povrnili bi se mir in v slehernem srci vzbudilo bi se domoljubje.

Država bi se opirala na zaupajoče dežele in ne bi jej treba bilo rabiti svojih armad za krotitev nezadovoljnih ljudstev, in kedar bi nastale vnanje nevarnosti, bi nahajala država v deželah izdatne moralične in materijelne zaklade za rešitev in obrambo celote.

Svoboda se v centralizovanih državah mnogokrat hipoma pribori, a ravno tako naglo je tudi izgubljena, obvarujejo si jo le dežele. Ako imate pojem o svobodi, ako Vam je bojazljiva samovoljnost državna zoperna, ako Svojo ožjo in širjo domovino resnično ljubite, no, delajte v smislu tukaj razvitih idej.

Ni ne res, da na poteptani eni stranki dvigne se druga; ne, ne, le vse skupno pripomorejo k rekonstrukciji (novi sestavi) države. Tudi centralističnim elementom naj se ponudi prilika, sodelovati in popravljati svoje pregreške in zmote. Celó po ustavni cesti bi se brez vseh potresov z dobrovoljo lahko zdričalo v ono naravno stanje. Krona naj skliče moralično, energično vlado in to že zavoljo tega, da bode poslancem Českega naroda vsaj moralično mogoče v državni zbor stopiti, vlada pa naj si izprosi od državnega zbora pooblastilo, z deželami v smislu razširjanja njihove avtonomije pogajati se. Bi li odrekli Vi vladi to pooblastenje? Menim, da ne. Tega že ne morete storiti gledé na svoje volilce, in posebno za to ne, ker je želja po miru skoraj splošna postala in ravno tako tudi prepričanje, da po sedanjosti poti se ne pride naprej. Če bi pa le ne mogli tega storiti, razpusti naj se državni zbor.

Ako bi se pa na Dunaji ne mogli za to odločiti, ako bi se ne moglo priti do nikakega koraka, naj deželni zbori v adresah in resolucijah reklamujejo svojo pošteno deželsko pravico. Odpró naj listine zgodovine ter pogledajo, kaj so nekaj bili; spominjajo naj se, da so celó v absolutističnem času do leta 1848 imeli pravico, državi privoljevati davke, da brez njihove dovolitve se ni smel pobirati nikak nov deželski davek, temuč da so tudi obstoječi davki vsako leto morali od njih zahtevani biti, a zarad tega ni prišla država na kant. Spominjajo naj se, da je država, dokler je spoštovala samostojnost svojih delov, največe viharje in nevarnosti zmagalno prestala, da pa se zdaj čedalje bolj bliža propadu, odkar jej je svrha oslabiti svoje dele. Prepričani bodite, da so tudi najmanjši organizmi zmožni sami sebe upravljati, in da je država, kar pripoznavam, zoper svojo voljo slaba gospodinja in zapravljkica, ter da dežele ceneje in boljše gospodarijo, nego država, okraj pa še ceneje nego dežela.

Naj tudi narodi v družbah in zborih povzdukujejo svoje glasove in spominjajo se, da imajo tudi oni pravico do pozemeljske sreče in niso zakleti v to, da bi jih vedno vezale sponje centralizma ter bi v vednem tlačanstvu za državno sredino ginila.

Je li potreba, da se po svoji sistemi toliko sto tisoč ljudi stisne v ozko okrožje jedne štirjaške milje, kjer ginejo? Naj bi tudi vladarji se spominjali, da so pravice in dolžnosti med vladarji in vladanci vzajemne, in

da se le z dejanji, z dejanji modrosti in pravičnosti dajo pridobiti simpatije ljudstev. Po sedanjosti poti se bližajo država in njeni deli gotovemu poginu. Decentralizacija sama more prinesiti rešitev. Na granitnih stebrih avtonomnih delov bi trdno in mirno počivala država, centralizovana država je teló brez kostí. Amen. (Živahni dobro klici na desni.)

Mnogovrstne novice.

* *Število Hercegovincev in Bosnjakov*, ki so pribekali v Dalmacijo, znaša po najnovejših poročilih: v Dubrovniškem kotaru 11.951, v Kotorskem 1238, v Kninskem pa 1006. Dalmatinska namestnija je, kakor časnik „Nazionale“ poroča, nasvetovala ministerstvu vnanjih oprav, naj se ti begunci rabijo pri napravi železnice in se jim dá 40 kr. na dan.

* *Neki nadškof v Sevilji na Španjskem* je doživel starost 100 let, 8 mesecev in 14 dni. Ko so ga njegovi prijatelji prašali, kako neki je živel, da je v svoji visoki starosti še tako zdrav, da dobro vidi, dobro sliši, jim je odgovoril: Ko sem mlad bil, živel sem tako, kakor da bi bil star, in zato se zdaj mladega čutim, čeravno sem star.

Naši dopisi.

Iz Gradca 23. dec. — Morebiti bo Vas zanimalo slišati, da — gledé na to, da z novim letom nastopi nova mera in vaga — je tukajšnje obrtniško društvo vpeljalo brezplačilno podučevanje pôslav (kuharic, hlapcev itd.) v tej novosti, ki bode dolgo dolgo delala veliko zmešnjav, predno se poravná stara navada s to novotarijo. Kolikor sem jaz priliko imel prepričati se pri svoji kuharici, nisem zapazil kaj zdatnega vspeha imenovanega poduka, čeravno moram reči, da je bila misel obrtniške družbe hvalevredna. Če pa me vprašate: zakaj je bilo potrebno, vpeljati novo mero in vago? ne vem vam nobenega pametnega odgovora dati. Da bode računanje po novi meri in vagi kedaj lože, tega ne zanikujem; vprašam pa: je li računanje po stari meri in vagi bilo tako nadležno, da se je moralo vpeljati novo? Kako pa to, da, na priliko, imajo druge države vsaka svoj denar, vsaka svoj oral (Joch)? tu tu bilo bi enakosti najbolj želeti.

Iz Trsta. — Svetovalec pri tukajšnji deželni vladi gosp. Winkler je postal c. kr. dvorni svetovalec. — Društvo „Edinost“ je vendar-le sklenilo po novem letu izdajati svoj lasten časnik z naslovom „Edinost“, ki bo izhajal po dvakrat na mesec, posebno pečal se z zadevami Tržaških Slovencev in okoličanov in veljal na leto 2 gold. 40 kr., pol leta 1 gold. 20 kr. Da bi mu bil vspeh boljši in osoda milejša, kakor vsem njegovim prednikom v Trstu, ki so po kratkem usmiljenju vrednim životarenji mirno zaspali! Pogajanje društva z listom „Soča“, se je popolnoma razbilo.

Novomesto 25. dec. (*Vabilo*.) Udje podpornega društva za borne dijake v Novomestu povabljeni so (po §. 11. pravil) na letni občni zbor, ki se snide 7. januarija 1876 ob 11. uri v gimnazijski dvorani. Fischer, predsednik.

Iz Ljubljane. (*Iz seje dežel. odbora 24. dec.*) Naznailo c. k. deželnega predsedstva, da se deželni zbor začne prve dni marca meseca, vzame se na znanje ter sklene, priprave delati za ta zbor, ki bode zadnji 6letne dôbe. — Deželnemu računovodstvu se dadó v poslovanji njegovem nekatera nova vodila. — Pritrdi se predlogu pomnoženega krajnega šolskega sveta v